

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА СР СРБИЈЕ

ТЕРИТОРИЈА НА КОЈОЈ СЕ МОГУ ВРШИТИ ИСПИТИВАЊА МАТЕРИЈАЛА РАДИ УТВРЂИВАЊА ПОЈАВА ЗАРАЗНИХ БОЛЕСТИ

Радна организација „Живицапродукт“ — Живинарска фарма из Врањске Бање поднела је предлог Уставном суду Србије за оцену уставности Решења републичког секретара за пољопривреду, шумарство и водопривреду („Службени гласник СРС“, бр. 31/78).

Овим решењем, сматра предлагач, одређен је број организација које могу испитивати материјале на одређеном подручју а истовремено су обавезане све организације које се налазе на том подручју да испитивања врше само код одређене организације, а не по свом избору и да се тиме ограничава јединствено југословенско тржиште.

У одговору доносиоца решења, чија се уставност и законитост оспорава, истиче се да се при одређивању специјалистичких ветеринарских организација да врше послове дијагностичких испитивања заразних болести из члана 1. Закона о заштити животиња од заразних болести које угрожавају целу земљу и члана 2. Закона о здравственој заштити животиња за поједина епизоотолошка подручја имало у виду и рационалност и правилан распоред ових организација ради брзог утврђивања наведених зараза, а у циљу ефикасног предузимања потребних превентивних мера као и мера сузбијања у случају појава заразних болести, за које се по одговарајућој наредби Савезног комитета за пољопривреду („Службени лист СФРЈ“, бр. 1/78), одмах мора обезбедити утврђивање заразне болести и узрок угинућа.

На основу оцене изведених доказа у претходном поступку и на јавној расправи, Уставни суд је утврдио:

Законом о заштити животиња од заразних болести које угрожавају целу земљу („Службени лист СФРЈ“, бр. 43/76) утврђено је да дијагностичко испитивање материјала ради утврђивања појаве заразних болести животиња врше, по одређеној методи, ветеринарске организације удруженог рада које одреди надлежни орган у републици, односно у аутономној покрајини (члан 12, став. 5. Закона).

У складу са наведеним решењем у савезном закону, Социјалистичка Република Србија је Законом о здравственој заштити животиња („Службени гласник СРС“, бр. 21/77. и 5/84) у члану 40, став 2. утврдила да дијагностичко испитивање материјала ради утврђивања појава заразних болести које угрожавају целу земљу и заразних болести из члана 2. овог закона врше, по одређеној методи, специјалистичке ветеринарске организације које овласти републички орган управе надлежан за послове ветеринарства. На основу овлашћења из овог закона, Републички секретаријат за пољопривреду, шумарство и водопривреду донео је наведено решење којим је одредио организације удруженог рада на територији Републике, које, према својим способностима и опремљености, могу испитивати одребене материјале ради утврђивања појаве заразних болести, међу којима и Сточарско-ветеринарски центар у Нишу. Ветеринарским организацијама одређена је територија на којој могу вршити ис-

питивање материјала а истовремено су „обавезане“ организације удруженог рада да испитивања могу вршити само код одређене организације, према територијалној припадности.

Одредбама члана 396. Устава СР Србије прописано је да функционер који руководи републичким органом управе може доносити правилнике, наредбе и упутства за извршавање закона, других прописа и општих аката Скупштине СРС и прописа Извршног већа Скупштине СРС, ако је за то изричито овлашћен тим прописима, односно актима.

Према одредбама члана 73. Закона о државној управи („Службени гласник СРС“, бр. 9/80), органи управе могу доносити правне акте за извршавање закона, прописа и других општих аката скупштине друштвено-политичке заједнице и прописа извршног органа када су за то овлашћени тим прописима.

Законом о здравственој заштити животиња овлашћен је републички секретар за пољопривреду, ветеринарство и водопривреду да овласти одребене ветеринарске организације које ће испитивати материјале ради утврђивања појаве заразних болести, али му није дао право да одређује територију на којој се та испитивања могу да врше као што му није дао ни право да „обавезује“ организације да испитивања врше само код одребене организације према територијалној припадности, чиме је, према оцени Суда, прекорачио овлашћење које му је дато законом.

Уставни суд је, имајући у виду сложеност и значај материје која је уређена наведеним законима и природу учињених повреда закона, оценио целисходним да доносиоцу разматраног Решења решењем остави рок у коме ће сам усагласити наведено решење са Законом и тако отклонити постојећу незаконитост.

У остављеном року од два месеца па ни у даљем року од годину и по дана, и поред више ургенција, Републички комитет за пољопривреду, водопривреду и шумарство, као правни следбеник републичког секретара за пољопривреду, водопривреду и шумарство није поступио по решењу Суда, па је стога Суд одлучио да оспорени акт укине.

(Одлука Уставног суда Србије ИУ-667/83.
од 3. октобра 1985. године)

ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКЕ СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ О УСТАНОВЉАВАЊУ ЛОВИШТА

Иницијативом је предложено покретање поступка за оцењивање законитости наведене две одлуке Скупштине општине Рековац јер, по мишљењу иницијатора, нису постојали законски услови за њихово доношење.

Првом оспореном Одлуком на територији Општине Рековац установљено је једно ловиште, чије се границе подударају са границама општине. Другом Одлуком ово је ловиште дато на газдовање Ловачком друштву „Левач“ са седиштем у Рековцу, а на основу те одлуке покренут је поступак за брисање из регистра друштвених организација другог Ловачког друштва „Каленић“ из Белушића.

Уставни суд Србије је нашао да је Одлука о установљавању ловишта незаконита.

Скупштина општине је Законом о ловишту („Службени гласник СРС“, бр. 51/76) овлашћена да својим актом установљава ловиште на површини земљишта или воде које представља природну и ловнопривредну целину и обезбеђује еколошке услове за успешно гајење одребене врсте или више врста дивљачи (чл. 28. и 29). Међутим, пре доношења акта о установљавању ловишта дужна је да прибави мишљење организације удруженог рада која се бави научним истраживањем у области ловства о томе да ли су испуњени услови из члана 28. Закона (чл. 31). На тај начин, закон условава правоваљаност ове одлуке прибављањем стручног мишљења надлежне научне институције о постојању свих услова које закон налаже да би се могло установити ловиште на одређеној површини земљишта или воде.

Увидом у приложену документацију Суд је констатовао да Скупштина општине Рековац није прибавила потребно стручно мишљење, јер осим кратког обавештења Шумарског факултета у Београду у допису бр. 06-5206/2 други акт са образложеним стручним мишљењем о постојању законских услова не постоји. Суд је отуда, закључио да оспорена одлука није донета сагласно Закону о ловству, због чега је одлучио да је укине.

Одлука о давању на газдовање ловишта на територији општине Рековац од 26. VI 1985. године, по оцени Суда није акт из члана 401. Устава СРС за чију би оцену био надлежан, па је у том делу иницијатива одбачена.

(Одлука Уставног суда Србије ИУ—492/85.
од 26. децембра 1985. године)

ЛИЧНИ ДОХОДАК КОЈИ СЛУЖИ ЗА УТВРЂИВАЊЕ ПЕНЗИЈСКОГ ОСНОВА

Савезни секретар за иностране послове и један број радних људи и грађана иницирали су покретање поступка пред Уставним судом Србије за оцену уставности и законитости одредаба Статута РЗ ПИО.

У односу на одредбе члана 122. Статута у представкама је истакнуто да се приликом утврђивања пензијског основа, за осигуранике којима се пензијски основ утврђује од просечног месечног износа личних доходака, из последњих 12 месеци пре остваривања права на пензију, не узима лични доходак који је фактички остварен у последњих 12 месеци већ из више месеци ако је лични доходак узет из две календарске године. На тај начин наведена одредба Статута је у супротности са савезним законима којима је утврђено право за одребене осигуранике да им се пензијски основ одреди од личног дохотка из последњих 12 месеци пре остваривања права на пензију. У вези с тим конкретно су поменуте одредбе члана 62. Закона о вршењу иностраних послова из надлежности савезних органа управе и савезних организација и члана 34. Закона о вршењу унутрашњих послова из надлежности савезних органа управе.

За одредбе члана 215. Статута, посебно став 3, у представкама је наведено да је радницима пензионисаним у току календарске године одузето право на усклађивање пензија за преостали период у тој календарској години, па на тај начин висина пензије радника пензионисаних током календарске године заостаје не само за онима који ће бити пензионисани крајем исте календарске године, већ и за онима који су пензионисани крајем претходне календарске године.

Даље је наведено да се применом одредаба чл. 122. и 215. Статута повређују основна уставна и законска права радника о једнакости и равноправности.

Одредбом члана 122. Статута одређен је начин утврђивања пензијског основа осигураницима којима се за пензијски основ узима лични доходак остварен у последњих 12 месеци пре остваривања права на пензију. Према одредби, ако раздобље из последњих 12 месеци пре остваривања права на пензију обухвата две календарске године, за пензијски основ се узима из сваке од тих година сразмерни део личног дохотка утврђен према годишњем обрачуну, тј. завршном рачуну. Ради се дакле о утврђивању просечног месечног личног дохотка оствареног у последњих 12 месеци укључујући и завршни рачун, а не простом сабирању личног дохотка исплаћеног у тим месецима и дељењу са 12.

Законом о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања („Службени лист СФРЈ“, бр. 23/82 и 77/82) у члану 24. предвиђено је да се пензијски основ утврђује од месечног просека личних доходака, а према Закону о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник СРС“, бр. 13/83 чл. 17. до 22.) пензијски основ се утврђује на основу просечног месечног личног дохотка који је осигураник остварио

радом у пуном радном времену, а лични доходак који је остварен у времену дужем или краћем од пуног радног времена прерачунава се на просечни месечни износ који одговара личном доходуку за пуно радно време.

Одредбама члана 62. Закона о вршењу иностраних послова из надлежности савезних органа управе и савезних организација („Службени лист СФРЈ“, бр. 56/81) и одредбама члана 42. Закона о вршењу унутрашњих послова из надлежности савезних органа („Службени лист СФРЈ“, бр. 7/85) као и одредбама других савезних и републичких закона такође је предвиђено да ће се осигуранику који испуњава одређене услове предвиђене тим законима старосна и инвалидска пензија одредити од пензијског основа који представља његов просечни месечни лични доходак остварен у последњих 12 месеци пре дана пензионисања. Најзад, Законом о удруженом раду предвиђено је да се лични доходак радника утврђује коначним обрачуном по завршном рачуну обухватајући све обрачуне током године, а аконтација личног дохотка исплаћује се током године у периодима који не могу бити дужи од месец дана (чл. 134. и 135.). Ове одредбе закона у удруженом раду сходно се примењују и на раднике у радним заједницама које врше послове за органе друштвено-политичких заједница јер та примена није отклоњена посебним законом. Из наведених законских одреби произлази да лични доходак који служи за утврђивање пензијског основа представља лични доходак утврђен коначним обрачуном по завршном рачуну. Он се утврђује на исти начин и у случају када се тај основ утврђује на бази просека оствареног у последњих 12 месеци. Полазећи од напред поменутих законских одреби Суд је оценио да оспорене одредбе члана 122. Статута нису у супротности са законом. Могуће разлике у висини пензија с обзиром на време пензионисања (половином или крајем године), по оцени суда, су условљене другим чиниоцима, а не оспореном одредбом Статута којом је само детаљније разрађен законски принцип утврђивања пензијског основа чиме се не нарушава законски и уставни принцип о једнакости и равноправности.

Одредбе члана 215. Статута Суд је оцењивао у предмету ИУ—65/83. и решењем од 15. XII 1983. године, није прихватио иницијативу из следећих разлога:

Одредбама чл. 30, 42. и 47. Закона о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања и одредбама члана 72. Закона о пензијском и инвалидском осигурању радника Републичка СИЗ пензијског и инвалидског осигурања је овлашћена да својим општим актима утврђује висину, начин и рокове усклађивања пензија, а оспореним одредбама Статута су регулисана управо та питања. С обзиром да се према закону пензије усклађују у току године с кретањем номиналних личних доходака свих радника на територији републике, односно аутономне покрајине, то се усклађивање не може вршити за оне пензије у чији је пензијски основ, у складу са законом, узет лични доходак остварен у години за коју се врши усклађивање, јер је тај лични доходак већ узет као елемент пензије.

(Решење Уставног суда Србије ИУ—2/85.
од 9. јула 1985. године)

ГРАНИЦЕ ОВЛАШЋЕЊА УЧЕСНИКА САМОУПРАВНОГ СПОРАЗУМА

Представком грађана је дата иницијатива за оцену уставности и законитости Самоуправног споразума о ценама комуналних услуга због прописаног начина плаћања комуналних услуга.

По прибављеном одговору Скупштине општине Мајданпек и Комунално-грађевинске радне организације „Универзал“ из Мајданпека, Суд је утврдио да има основа за прихватање дате иницијативе у односу на поједине одредбе Самоуправног споразума од 1982. године.

Самоуправни споразум су на основу члана 20. Закона о основама система цена и друштвеној контроли цена („Службени лист СФРЈ“, бр. 1/80 и 38/80) закључили РО „Универзал“ — ООУР „Комуналац“ из Мајданпека, Конференција потрошача општине Мајданлек, Регионална привредна комора Зајечар, СИЗ стамбено-комуналне делатности и Заједница за послове цена Зајечар. Споразум важи до 1985. године.

Уставни суд је констатовао да могућност учешћа Заједнице за послове цена у закључивању самоуправног споразума у области образовања цена није предвиђена законским прописима о друштвеној контроли цена. Према одредбама члана 586, став 4. Закона о удруженом раду, друштвено-политичке заједнице и њихови органи и организације могу да буду учесници у самоуправном споразуму кад, на начелу равноправности, средстава, којима располажу удружњу међусобно или са основним организацијама или другим самоуправним организацијама. Међутим, та чињеница није, по оцени Суда, од утицаја на законитост Самоуправног споразума у целини.

Одредба члана 13. под а), став 3. којим је прописана казна плаћања накнаде по вишој тарифи (за привреду) за оне кориснике који прекораче прописану потрошњу воде по члану домаћинства (7 m³) и то само за кориснике у индивидуалним становима који имају сопствене водомере, несагласна је са одредбама члана 4. Закона о прекршајима („Службени гласник СРС“, бр. 6/79, 44/81 и 24/84). Према овој одредби, прекршаји се могу прописивати законом, уредбом и одлуком скупштине општине, а казне могу прописивати само органи овлашћени за доношење ових аката. Имајући у виду да је ово искључиво право органа друштвено-политичких заједница овлашћених за доношење законом таксативно набројаних прописа, учесници Споразума су прописаном повишеном тарифом прекорачили своја овлашћења, па је Суд наведену одредбу поништио.

Одредбе члана 13. ст. 1. и 2. којим је одређена обавеза организација удруженог рада и других самоуправних организација и заједница да запосленим корисницима (који то желе) врше преко платног списка наплату накнаде за комуналне услуге одређене Споразумом, несагласне су са одредбом члана 139. Устава СР Србије према којој самоуправни споразум обавезује само учеснике који га закључе или му приступе.

Одредбе члана 13. под а), став 5. Споразума, у делу којим је одређено да се обрачун утрошене количине воде врши тромесечно, несагласна је са одредбом члана 5, тачка 3. Закона о остваривању посебног друштвеног интереса у области комуналних делатности („Службени гласник СРС“, бр. 53/82). Овом законском одредбом овлашћена је скупштина општине да одлуком утврђује опште услове за вршење комуналних делатности, међу којима и начин плаћања комуналних услуга. Из истих разлога незаконите су и одредбе члана 13. под б), став 1. у делу којим је прописано да се плаћање комуналне услуге грејања врши месечно током целе године, као и одредбе ст. 2. и 3. под б) којим је уређено време трајања грејне сезоне и температуре загревања просторија.

Остале одредбе Споразума су у складу са законским овлашћењем основних организација удруженог рада које се баве пословима промета односно вршења услуга да закључивањем самоуправног споразума са организованим потрошачима уреде међусобне односе, а нарочито образовање цена услуга као и друга питања од заједничког интереса (члан 12. Закона о друштвеној контроли цена — „Службени гласник СРС“, бр. 46/80. и 24/84).

Остале одредбе Споразума су у складу са законским овлашћењем основних организација удруженог рада које се баве пословима промета односно вршења услуга да закључивањем самоуправног споразума са организованим потрошачима уреде међусобне односе, а нарочито образовање цена услуга као и друга питања од заједничког интереса (члан 12. Закона о друштвеној контроли цена — „Службени гласник СРС“ бр. 46/80 и 24/84).

Иницијатива није прихваћена у односу на наведени Друштвени договор од 1982. године, који садржи циљеве и начин примењивања критеријума за образовање цена утврђених савезним законом, начин спровођења, време важења (до 1985. године) као и начин решавања спорова. Овај Договор не примењује се непосредно и обавезује само учеснике, што је све у складу са одредбама члана 579. и члана 582. ЗУР-а.

Иницијатива је одбачена у односу на Друштвени договор од 1976. године јер је од престанка његовог важења закључивањем наведеног Друштвеног договора од 1982. године до подношења иницијативе (22. VI 1984. године) протекло више од једне године, те нема процесних претпоставки за његово разматрање (члан 401, став 2. Устава СР Србије).

(Одлука Уставног суда Србије ИУ—480/84.

од 12. децембра 1985. године)

КРИТЕРИЈУМИ ЗА УТВРЂИВАЊЕ ВИШКА СТАМБЕНОГ ПРОСТОРА

Представком је дата иницијатива за оцену законитости чл. 2. и 3. Одлуке о стамбеним односима, коју је донела Скупштина општине Титово Ужице 5. јуна 1975. године („Службени лист општине Титово Ужице“, бр. 4/75).

Овим одредбама утврђено је шта се сматра вишком стамбеног простора и обавеза плаћања повишене станарине за стан са повољнијим условима становања, сходно критеријумима из Друштвеног договора о мерилима за рационално коришћење стана („Службени лист општине Титово Ужице“, бр. 4/75). Чланом 4. Друштвеног договора предвиђена су мерила за рационално коришћење стана, с обзиром на његову површину и број корисника (гарсоњера или једнособан стан до 35 m² за једног корисника, једнособан или двособан стан до 50 m² за два корисника, двособан или трособан стан до 65 m² за три корисника, трособан стан до 80 m² за четири корисника). Према члану 8. Друштвеног договора ако корисник користи стан који има више соба него што му то с обзиром на број његових чланова одговара и ако је та површина већа од површине предвиђене у члану 4. Друштвеног договора сматра се да је стан нерационално искоришћен и да у стану постоји вишак стамбеног простора. Ако корисник користи стан који би се с обзиром на број његових чланова и број соба сматрао рационално искоришћеним у смислу члана 4. Друштвеног договора, али је површина већа од површине која је утврђена као горња граница површине рационално коришћеног стана, сматра се да у том случају корисник стана станује под повољнијим условима.

Одредбом члана 2. оспорене Одлуке предвиђено је да носници станарског права имају вишак стамбеног простора, ако користе стамбене просторије чија је површина већа од површине утврђене у члану 4. Друштвеног договора. У случајевима из члана 8. Друштвеног договора плаћа се повишена станарина. Према члану 3. оспорене Одлуке у стану под повољнијим условима становања (члан 8. став 2. Друштвеног договора) повишена станарина плаћа се на површину која представља разлику између површине стана и површине која је у члану 4. Друштвеног договора одређена као горња граница за рационалну искоришћеност стана.

Разлог оспоравања ових одредаба је у томе што вишак стамбеног простора може да буде изражен у броју просторија, а не површински у квадратним метрима.

Наведене одредбе чл. 2. и 3. Одлуке основано су оспорене.

Према члану 77. Закона о стамбеним односима („Службени гласник СРС“, број 29/73), који је био на снази у време доношења оспорене Одлуке, друштвеним договором који закључују скупштина општине, општинска конференција Социјалистичког савеза радног народа, већа Савеза синдиката општине и основна привредна комора утврђују се мерила о рационалном коришћењу стана, имајући у виду функционалност стана и број корисника стана, као и њихов узраст, пол, занимање и слично (истоветно је предвиђено и чланом 89. важећег Закона о стамбеним односима — „Службени гласник СРС“, број 9/85). Скупштина општине у складу са друштвеним договором прописује начин утврђивања вишка стамбеног простора и обавезу носиоца станарског права на плаћање накнаде за део стана који представља вишак стамбеног простора.

Према оцени Уставног суда, нормирање, којим се као критеријум за вишак стамбеног простора утврђује површина стана у квадратним метрима, а не број просторија није у сагласности са законом. Не може се као вишак стамбеног простора предвидети део просторије, а да се тиме не доведе у питање функционалност стана, као законски критеријум.

Из наведених разлога Суд је оспорене одредбе као незаконите укинуо.

(Одлука Уставног суда Србије ИУ—555/83.
од 11. јула 1985. године)

ОБЕЗБЕБИВАЊЕ СРЕДСТАВА ФОНДА ЗА УНАПРЕБИВАЊЕ СТОЧАРСТВА ИЛИ ЗА ОПШТЕНАРОДНУ ОДБРАНУ

Представком једног грађанина оспорена је уставност и законитост члана 32. Одлуке СО Бајина Башта о општинским порезима грађана („Службени лист општине Бајина Башта“, број 4/80 и 8/82). По мишљењу иницијатора оспорена одреба је неуставна и незаконита, јер прописује да основицу за обрачун доприноса Фонду за унапређење сточарства чини вредност оствареног промета, а иницијатор сматра да основицу треба да чини чист доходак пореског обвезника.

У договору доносиоца оспореног акта изнето је да је на основу Закона о унапређењу сточарства и члана 586. Закона о удруженом раду закључен Самоуправни споразум о оснивању Фонда за унапређење сточарства и утврђивању средстава за финансирање и начину коришћења средстава. Потписници Самоуправног споразума су Скупштина општине Бајина Башта, Радна организација „Рачанка“ — Костојевићи и Радна организација „Сретен Гудурић“ — Титово Ужице. На основу Самоуправног споразума унета је у Одлуку о општинским порезима грађана одреба члана 32. чија се законитост оспорава.

Уставни суд Србије утврдио је да је одредбом члана 32. оспорене одлуке уведена обавеза за радне људе који личним радом обављају самосталну пекарску, месарску и угоститељску делатност да плаћају допринос фонду за унапређење сточарства. Ценећи остале одредбе, Суд је утврдио да је иста обавеза уведена и за земљораднике чланом 18. Одлуке. Сем тога, одредбама чл. 17. 31. и 38. уведен је допринос за обезбеђење средстава за општенародну одбрану. Овај допринос плаћају земљорадници, радни људи који личним радом обављају самостално занатску или другу привредну делатност и радни људи који личним радом обављају самостално другу професионалну делатност.

Према члану 99. Устава СРС, систем, извори и врсте пореза, такса и осталих дажбина уређују се законом. Законом о унапређењу сточарства („Службени гласник СРС“, број 14/80) није дато овлашћење скупштини општине да средства фонда за унапређење сточарства обезбеђује увођењем дажбина. Стога према оцени Уставног суда, Скупштина општине Бајина Башта није била овлашћена да уведе допринос за унапређење сточарства.

Законом о општенародној одбрани („Службени гласник СРС“ број 25/84) прописано је да се општенародна одбрана финансира из буџетских средстава, путем задуживања и обезбеђењем средстава на самоуправни начин — самоуправним споразумевањем и договарањем, самодоприносом и на други начин. Овим законом није дато овлашћење скупштини општине да уводи посебну дажбину за финансирање општенародне одбране. Према томе, доносилац оспореног акта није био овлашћен да уведе допринос за општенародну одбрану.

С обзиром на то да је оспорена одлука престала да важи 1. јануара 1984. године, Суд је донео одлуку из члана 418. Устава.

Полазећи од напред изнетих разлога, Суд је по сопственој иницијативи донео одлуку из члана 418. Устава и у односу на Одлуку из тачке 2. изреке као и одлуку о укидању одговарајућих одредаба важеће Одлуке о општинским порезима грађана из тачке 3. изреке.

(Одлука Уставног суда Србије ИУ—57/84.
од 19. децембра 1985. године)

Припремио *Томислав Вељковић*